

УДК: 35.085:351.74(497.11)

Прегледни научни рад

**ПРИНУДА КАО ЕЛЕМЕНТ ПРЕПОЗНАТЉИВОСТИ ПОЛИЦИЈСКЕ
ФУНКЦИЈЕ СА ОСВРТОМ НА ПОЗИТИВНОПРАВНА РЈЕШЕЊА У
РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ**

Др Гојко Шетка*
Петар Ђукић*

Апстракт:

Држава, како би остварила своје друштвене циљеве и правне функције, одређене органе у оквиру своје организационе структуре снабдјела је овлаштењима за примјену мјера принуде. Наравно, ту прије свега мислимо на полицију као носиоца ових овлаштења, иако и неки други државни органи под одређеним условима и у одређеним ситуацијама (војска, судска полиција, приватно обезбјеђење) располажу могућношћу употребе принуде. Тако је принуда једно од основних обиљежја, односно један од основних елеманата препознатљивости полицијске функције. Циљ овог рада јесте да се дефинише принуда, одреде појмовне разлике између термина „сила“ и „принуда“, одреде основни елементи и начела примјене принуде, као и да се обради употреба ватреног оружја као најтежег средства силе. Наравно, посебан акценат биће стављен на новине које су настале доношењем Закона о полицији и унутрашњим пословима Републике Српске и Правлника о употреби силе. Поред наведеног, у раду се обрађује и начин подношења извјештаја о употреби средстава силе.

Кључне ријечи: принуда, сила, полицијска функција, употреба силе, средства силе.

УВОД

Битно обиљежје сваке државе представља могућност примјене монопола физичке принуде у друштву, ради заштите прокламованих вриједности које држава штити. Наравно, принуда која се врши у име државе има правни карактер и разликује се од принуде која није дозвољена правом. Дакле, принуда којом располаже држава дозвољена је правом и користи се да

* Факултет безбједносних наука Бања Лука, емаил: gojko.setka@fbn.unibl.org.

* Факултет безбједносних наука Бања Лука, емаил: petar.djukic96@yahoo.com.

би се заштитиле прокламоване вриједности (државна сувереност, владавани права, државна власт). Како би држава могла заштитити прокламоване вриједности формирану су посебни државни органи за заштиту тих вриједности и у њихову надлежност је стављена могућност примјене монопола физичке принуде.

Полиција представља државни орган коме је држава повјерила заштиту прокламованих државних вриједности и у сврху тога јој повјерила могућност примјене монопола физичке принуде. Тако је принуда постала једано од најважнијих, ако не и најважније, обиљежје полицијске функције. Примјена принуде од стране полиције омогућава полицији извршавање послова из њене надлежности. Дакле, поред тога што принуда представља један од основних обиљежја полицијске функције, она полицији омогућава ефикасно и успјешно обављање послова из њене надлежности.

Остваривањем својих функција, полиција доприноси остваривању државних функција које су битне за функционисање цјелокупног државног система. Из ове констатације се лако може сагледати важност принуде, не само у заштити прокламованих вриједности које држава штити, него и функционисању цјелокупног државног апарата и остваривању важних државних функција. Због специфичности и важности послова које полиција обавља, те остваривања функција полиције, примјена физичке принуде долази до изражаја и, може се рећи, детерминише се као један од кључних чинилаца за несметано функционисање полиције и цјелокупног државног апарата.

ФУНКЦИЈА ПОЛИЦИЈЕ

Функција полиције може се дефинисати на различите начине, али се њена суштина састоји у обављању послова јавне безбједности и примјени полицијских овлаштења, а у циљу заштите јавног реда и поретка. Одржавање јавног реда и поретка подразумијева активну позицију спровођења адекватних мјера путем којих се стварају услови за његово очување и функционисање.¹ Функција полиције, једноставно речено, не предствала ништа друго неко обављање полицијских послова у пракси. Као што ни управу не можемо одредити само као једну од функција државне власти коју чине послови ауторитативног карактера, тако ни полицијску функцију не можемо означити само као државно-ауторитативну активност, већ морамо истаћи њен веома значајан социјално-услужни сегмент. Тај сегмент полицијске функције дошао је до изражаја процватом правне државе и, у новије вријеме, имплементацијом савремених концепата полицијске дјелатности какав је, примјера ради, рад полиције у заједници. Дакле, ради се о комбинацији елемената ауторитативне и неауторитативне активности полиције. Тако, под функцијом полиције подразумијевамо скуп послова и задатака који су под

¹Кунић, П., *Управно право - посебни дио*, Правни факултет у Бањој Луци, Бања Лука, 2008. године, стр. 58.

окриљем различитих правних режима и које полиција обавља у једној држави у складу са законским и подзаконским позитивноправним прописима. Рашчлањивањем полицијских послова по областима, те имајући у виду у којој области се примјењују ти послови и који се циљеви остварују извршавањем тих послова, може се говорити о сљедећим полицијским функцијама: социјалној, управној, кривичној, прекршајној и нормативној функцији полиције.² Неки аутори говоре и о политичкој функцији полиције. Оне захтијевају различито фактичко поступање (мјере и радње), као и различито правно поступање (примјену права).³ Полицијске функције, у правилу, остварују се у различитим поступцима (управном, кривичном, прекршајном).

Вршењем својих функција полиција доприноси остваривању различитих правних функција државе – извршне (управне), судске и законодавне. Вршењем управне функције полиција доприноси спровођењу извршне, тј. управне функције државе (нпр. примјена Закона о општем управном поступку). Вршењем кривичне и прекршајне функције полиција доприноси спровођењу судске функције државе (примјена материјалног и процесног кривичног законодавства, те Закона о прекршајима), док вршењем нормативне функције полиција доприноси спровођењу законодавне функције државе. Не треба заборавити ни чињеницу да држава остварује и социјалне циљеве друштва, па тој њеној функцији социјална функција полиције.

ПОСЛОВИ ПОЛИЦИЈЕ ПРЕМА ПОЗИТИВНОМ ПРАВУ

Да бисмо квалитетно елаборирали питања везана за принуду као елемент препознатљивости полицијске функције, морамо сагледати које то послове полиција обавља. Ово из разлога што је управо право на употребу принуде битан предуслов обављања већег броја тих послова. Послове утврђене Законом о полицији и унутрашњим пословима („Службени гласник Републике Српске“, бр. 57/16, 110/16) и другим законским прописима обавља Министарство унутрашњих послова Републике Српске као јединствен републички орган чија се надлежност простире на читавој територији Републике Српске. Министарство обавља послове државне управе који се односе на заштиту од угрожавања Уставом утврђеног поретка и угрожавања безбједности Републике Српске, заштиту живота и личне безбједности грађана, као и друге послове утврђене Законом о Републичкој управи (члан 2, став 1 ЗПУП). Законом су ти послови подијељени на полицијске, тј.

---

²Шетка, Г., *Допринос функција полиције остваривању правне функције државе*, Међународна научно-стручна конференција „Кривично законодавство између праксе и прописа и усклађивање са европским стандардима“, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу Београд, Милићи, 2017. године, стр. 319 – 327.

³Иветић, С., Миладиновић, А., *Јавна безбједност*, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2013. године, стр. 43.

оперативно-стручне и на остале унутрашње послове. Полицијски послови су оперативно-стручни послови којима се обезбјеђују (члан 5, став 1 ЗПУП): заштита уставног поретка од насилног угрожавања и промјена, те безбједност Републике Српске у складу са законом, заштита живота и лична безбједност, људска права и слободе, заштита свих облика својине, спречавање вршења кривичних дјела и прекршаја, откривање кривичних дјела и прекршаја, проналажење, лишавање слободе и предаја извршилаца кривичних дјела и прекршаја надлежним органима, одржавање јавног реда и мира, заштита личности и објеката који се посебно обезбјеђују, идентификација лица, предмета и трагова криминалистичко-техничким методама, криминалистичко-техничка и форензичка вјештачења предмета и трагова, безбједност и контрола саобраћаја на путевима и безбједност у другим областима саобраћаја, пружање помоћи ради отклањања посљедица којима се угрожава безбједност лица или имовина у већем обиму, пружање помоћи другим органима, право на јавно окупљање грађана у складу са законом, контрола промета експлозивних материја и запаљивих течности и гасова, заштита од пожара, контрола превоза опасних материја и контрола кретања наоружања и војне опреме.

Према ЗПУП остали унутрашњи послови у надлежности полиције су: управно-правни, који се односе на послове везане за јединствени матични број, пребивалиште и боравиште, путне исправе, личне карте, возачке дозволе, регистрацију моторних и прикључних возила и контролу набављања, држања и ношења оружја и муниције, аналитички и информационо-комуникациони, материјално-финансијски и имовински, послови полицијске обуке, стручног оспособљавања и усавршавања, послови који се односе на агенције за обезбјеђење лица и имовине и приватну детективску дјелатност и израда законских и подзаконских аката из области унутрашњих послова.

ПОЛИЦИЈСКА ПРИНУДА

Прије него кажемо нешто више о принуди коју у свом раду корисити полиција, неопходно је направити дистинкцију између термина „принуда“ и „сила“. У задњих неколико година, од како је дошло до измјене законских прописа и неспретне употребе од стране законодавца у правним прописима термина принуде и силе (када јетермин принуда замјењен термином сила), дошло је до непрецизне употребе ових термина, који се све чешће у пракси употребљавају као синоними. Термини „сила“ и „принуда“ често се у свакодневном говору користе као синоними, иако то, етимолошки гледано, нису. Законом о полицији и унутрашњим пословима Републике Српске предвиђена је „употреба силе“ као полицијско овлашћење, што је синтагма која је замијенила ранију формулацију – употреба средстава принуде. Поређења ради, Законом о полицији Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 6/16) у дијелу који се тиче полицијских овлашћења (члан 64),

наведена је „употреба средстава принуде“ као полицијско овлашћење. Исто тако, термин „принуда“ и даље се употребљава и у другим државама насталим распадом бивше Југославије. Ако то узмемо у обзир заједно са разликама етимолошког карактера можемо закључити да је замјена формулација извршена код нас била беспотребна. Прво зато што све земље настале распадом бивше Југославије и даље користе термин „принуда“, а друго што по свом значењу сила подразумијева неко дјеловање без туђе помоћи (нпр. природне силе), а принуда се користи ради тога да се неко на нешто присили против своје воље.⁴ Принуда је, наиме, шири појам и може да се састоји како од употребе силе, тако и од пријетње употребом силе, а у циљу наметања одређеног понашања неке. Свака сила садржи принуду, док принуда не мора да садржи силу. Иначе, под појмом принуда, уопште, подразумијева се употреба физичке или психичке силе да би се нешто постигло, да би се неко приморао да нешто учини, не учини или трпи.⁵

Свака држава тежи ка томе да се њени грађани понашају у складу са њеним правом. Да би то постигла, држава има могућност да некога принуди да нешто чини, не чини или трпи, како би њен закон био извршен. Ради се о организацији са монополом принуде у друштву. Тако је одређеним дијеловима који се налазе у оквиру државне организационе структуре омогућено да, у име и за рачун државе, примјењују принуду. Ради остваривања својих друштвених циљева и правних функција држава је снабдјела полицију овлашћењима као једину у државној структури (ако се изузму војни органи и одређене службе за извршење казни у оквиру управних ресора) за примјену мјера физичке принуде.⁶ Право на принуду проистиче из потребе функционисања државе, а поријекло права полиције на ово овлашћење долази из система делегирања власти са грађана преко њихових представника (парламентарна демократија) на државу, а тиме и на сегменте власти који чине сваку државу (трипартитна подјела власти на законодавну, судску и извршну), уважавајући максимум да „апсолутних слобода и права нема, већ су слобода и права једних ограничена једнаким слободама и правима других грађана“.⁷

Уопштено говорећи принуду можемо дефинисати као законом допуштено дјеловање овлашћених органа државне управе према грађанима и другим субјектима у циљу наметања одређеног понашања ради извршавања закона. Принуда је искључена уколико грађани и други друштвени субјекти прихвате понашање које је у складу са захтјевом утврђеним правном нормом.⁸ Принуду, у име државе, могу примјењивати само одређена службена лица⁹ –

⁴Јовичић, Д., *Организација и надлежност полиције*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука, 2011. године, стр. 104.

⁵Милетић, С., *Практикум за полицијско право*, Полицијска академија, Београд, 2001. године.

⁶Кунић, П., нав. дјело, стр. 61.

⁷Иветић, С., Миладиновић, А., нав. дјело, стр. 265.

⁸Кунић, П., *op. cit.*, стр. 65.

⁹Разликујемо три категорије запослених у МУП-у: полицијски службеници, државни службеници и намјештеници. Само полицијски службеници овлаштени су да примјењују принуду.

овлаштена службена лица органа унутрашњих послова, тј. полицијски службеници.¹⁰ Они располажу правом да у тачно одређеним случајевима и на начин предвиђен законом и подзаконским актима примјењују принуду, односно да употребљавају силу или чак да „пријете“ употребом силе (нпр. издавање наређења или хитац упозорења могу да се схвате као пријетња, односно нешто што непосредно претходи употреби силе) како би релевантног субјекта навели да нешто чини, не чини или трпи, а све то у циљу извршавања закона. Са аспекта вршења полицијских послова, принуда представља законом допуштено дјеловање полиције (државних органа) ради наметања грађанима и правним лицима таквих понашања која су неопходна за извршење закона (полицијских послова – службених радњи).

Као основне елементе принуде, сагласно ставовима већине аутора, можемо навести сљедеће:

- Законска утемељеност – принуда мора бити заснована на закону и примијењивана у случајевима и на начин прописан законом и подзаконским прописима. Принуда мора бити на закону заснована и у границама законске допуштености, а то захтијева нужност прецизирања и детаљног законског уређивања случајева у којима се принуда може примјенити, начина примјене принуде и свих осталих битних питања за примјену принуде (средстава силе).
- Оправданост – општи циљ, што значи да се морају штитити прокламоване вриједности кроз примјену права. Значи, принуда се може примјењивати само у најмањој потребној мјери која је дозвољена законом, и тако да буде строгоограничена. Количина употребљене силе мора бити сразмјена циљу због кога се принуда примјењује и сведена на најмању могућу мјеру.
- Насилна суштина – се састоји у забрани недозвољених чињења или наметању дужних чињења, тј. присиљавању некога на понашање које он не одобрава. Принуда се, дакле, састоји у присиљавању нога према коме се предузима да измјени своје противправно понашање и да се почне понашати у складу са правом.¹¹

Како се принудом задире у основна права и слободе човјека и грађанина, разумљиво је да се припадници полиције приликом примјене принуде морају придржавати одређених начела у примјени средстава принуде (средстава силе). Ова начела нећемо посебно истраживати у овом раду, него ћемо само у контексту ових начела навести да језаконодавац чланом 3. Правлиника о употреби силе („Службени гласник Републике Српске“, број 17/17) предвидио начелне

---

¹⁰Поред њих, принуду примјењују и припадници војске, судске полиције, запослени у установама за извршење кривичних санкција, припадници приватних безбједносних агенција.

¹¹Јовичић, Д., Шетка, Г.; *Организација и надлежност полиције*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука, 2015. године, стр. 126-127.

смјернице којих се полицијски службеник мора придржавати приликом употребе силе¹²:

- заштита живота је највиши приоритет полицијског службеника када употребљава силу;
- полицијски службеник употребљава силу само док постоје услови за употребу силе и то само у случајевима када остале мјере нису ефикасне и не дају жељене резултате;
- полицијски службеник употребљава најблаже средство силе којим се може обезбједити извршење службене радње;
- прије употребе било којег средства силе полицијски службеник издаје наређење, осим ако би то могло угрозити безбједност полицијског службеника или другог лица или би било очигледно непримјерено у датим околностима;
- полицијски службеник обезбјеђује медицинску помоћ повријеђеним лицима.

УПОТРЕБА СРЕСТАВА ПРИНУДЕ(СРЕДСТВА СИЛЕ)

Генерално посматрајући услове за употребу средстава принуде (или средстава силе како је то законодавац дефинисао), можемо рећи да су они дефинисани Правилником о употреби силе и односе се на: заштиту људских живота и имовине, одбијање напада, савлађивање отпора и спречавање бјекства. Дакле, може се рећи да наведени услови за употребу средстава принуде (силе) представљају опште услове за примјену средстава силе, док су посебни услови за свако средство принуде (силе) детаљно прописани. У овом ради ће бити обрађени само посебни услови употребе ватреног оружја.

Ради бољег разумијевања могућности употребе средстава силе, неопходно је знати шта представља напад на полицијског службеника или друго лице. У овом контексту, напад представља сваку радњу предузету да се другом лицу или полицијском службенику нанесе повреда, док се нападом на објекат који се обезбјеђује сматра свака радња предузета ради насилног уласка у објекат или простор око објекта у који је улаз забрањен, оштећења или уништења објекта или опреме у саставу објекта и слично.

Отпор је вербална или физичка радња којом се супротставља законитом наређењу или службеним мјерама и радњама полицијског службеника које се налажу ради обезбјеђења извршења службене радње, а разликујемо активан и пасиван отпор. Активан отпор постоји када лице пружа отпор употребом оружја, оруђа, других предмета или физичке снаге (отима се, рве се, гура се и сл.) или вербално или физички подстиче друга лица на отпор и на тај начин омета или спречава полицијског службеника да изврши службену радњу.

---

¹²Иако смо већ изразили неслагање са формулацијом „употреба силе“ и истакли низ предности термина „принуда“, држаћемо се законског текста.

Пасиван отпор постоји када се лице оглуши о позив или законито наређење полицијског службеника или заузме такав положај (легне, клекне, ухвати се за неки предмет и сл.) којим онемоућава извршење службене радње.¹³

Полицијски службеник ће употрејибити средства силе по наређену од надређеног полицијског службеника ако је то наређење у складу са законом и ако извршењем тог наређења неће починити кривично дјело.

Законодавац је позитивно-правних законским прописима предвидио значајан број средстава силе које полиција може примјењивати у свом раду. Према Закону о полицији и унутрашњим пословима (члан 47., став 3.), средства силе су: физичка снага, службена палица, средства за везивање (службене лисице и пластичне траке), средства за присилно заустављање, хемијска средства, ватрено оружје, службени пси, водени топ, специјална возила, специјалне врсте оружја, експлозивне направе и средства на бази електрицитета.

Нека од наведених средстава користе се релативно често, приликом обављања свакодневних послова и задатака, док се друга користе само у изузетним околностима и од стране посебних јединица полиције. У контексту тога, дијелимо их на стандардна и посебна. Стандардна су: физичка снага, службена палица, средства за везивање (службене лисице) и ватрено оружје.

Средства силе нису битно измијењена посљедњим новинама из области полицијског права, а једино што је интересантно истаћи јесте изостављање борилачких вјештина када је у питању физичка снага. Наиме, према ранијим рјешењима, као средство силе навођена је „физичка снага, укључујући борилачке вјештине“, док сада у називу овог средства силе стоји само физичка снага. Ново рјешење је оправдано из разлога што се од полицијског службеника не може тражити ни очекивати да буде познавалац борилачких вјештина нити да исте у пуном капацитету примијени у неким ситуацијама (када је угрожен његов живот или живот других лица).¹⁴

У контексту примјене средстава силе, законодавац је дао одређена ограничења од који се може одступити само у изузетним случајевима, тј. када је непосредно угрожен живот полицијског службеника. Превасходно ова ограничења се односе на примјену средстава силе према дјечи, очигледно болесним и изнемоглим лицима, тешким инвалидима и женама чија је трудноћа видљива. Према овим категоријама се може употрејибити само физичка снага, а друга средства силе само ако та лица директно угрожавају живот полицијског службеника, других лица или свој живот. Затим, прописано је ограничење употребе специјалних оружја и ватреног оружја према лицу које бјежи. Дакле према лицу које бјежи не смије се користити специјално и ватрено оружје, осим уколико је то једини начин одбране од директног напада или

¹³Јовичић, Д., Шетка, Г.; *Организација и надлежност полиције*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука, 2015. године, стр. 131.

¹⁴Намјера аутора није била да се умањи значај познавања борилачких вјештина, већ да се укаже на специфичности реалних ситуација.

опасности по живот полицијског службеника. Експлозивне направе не могу се користити ради спречавања бјекства лица.

УПОТРЕБА ВАТРЕНОГ ОРУЖЈА

Постоје теоретички који за ватрено оружје кажу да: ватрено оружје се у литератури обично наводи као најтеже и најопасније средство силе, иако се ради о доста дискутабилном ставу. Наиме, у новије вријеме постоје савремена средства силе која су опаснија од ватреног оружја и која могу проузроковати и веће посљедице. Са друге стране, најтеже посљедице могу наступити и употребом физичке снаге (која се декларише као најблаже средство силе), поготово ако се ради о неправилној употреби физичке снаге. Ипак, озбиљност посљедица које проузрокује употреба ватреног оружја с једне стране, и растућа опасност од урожавања живота људи, па и полиције, с друге стране, намеће потребу прецизног нормативног регулисања услова и начина поступања полиције приликом употребе ватреног оружја.¹⁵ Међутим једно је сигурно, ватрено оружје представља средство принуде (силе) које треба рестриктивно користити јер његова употреба производи тешке посљедице по лице према коме се примјењује.

Ватрено оружје је оружје којим су наоружани полицијски службеници, у складу са важећим прописима. Специјалне врсте оружја и експлозивне направе, њихова употреба и право на употребу су под посебним правним режимом и не сматрају се употребом ватреног оружја као средства принуде, већ посебног средства принуде.¹⁶ Употребом ватреног оружја сматра се пуцање у правцу лица према којем се употреба врши (чији се. Под употребом ватреног оружја, од стране полицијског службеника, не подразумева се:

- пуњење, потезање, стављање у положај за употребу и друго превентивно коришћење ватреног оружја без пуцања;
- пуцање из ватреног оружја у ваздух ради тражења помоћи и
- пуцање у опасне животње када урожавају живот или личну безбједност људи.

Дакле, веома је важно направити дистинкцију између употребе ватреног оружја и тзв. његовог превентивног коришћења. У другом случају, када је ватрено оружје коришћено у превентивне сврхе, а уколико је дошло до пуцања, полицијски службеник сачињава службену забиљешку коју доставља непосредном руководиоцу, а ако је ријеч о коришћењу оружја у саставу групе или јединице, службену забиљешку о томе сачињава руководилац групе или јединице. Дакле за разлику од употребе ватреног оружја у смислу пуцања у правцу лица, када се подноси извјештај о употреби силе, уколико се ватрено

---

¹⁵Амићић, Г., Ћибић, Д.; *Полицијска тактика*, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2011. године, стр. 171.

¹⁶Иветић, С., Миладиновић, А., нав. дјело, стр. 273.

оружје користи у превентивне сврхе његова употреба се "правда" сачињавањем службене забиљешке.

Према актуелно важећим прописима који се односе на употребу ватреног оружја, према Закону о полицији и унутрашњим пословима, полицијски службеник може употријебити ватрено оружје (ако већ употријебљена средства силе нису била ефикасна или ако се употребом других средстава силе не би постигао законит циљ) да:

- 1) заштити свој живот и живот других лица,
- 2) заштити себе и друга лица од доношења повреда опасних по живот,
- 3) спријечи извршење и лиши слободе извршиоца кривичног дјела тероризма, убиства, разбојништва и силовања.

Оно што је новина у односу на нека ранија рјешења јесте трећи услов у коме се алтернативно наводе четири кривична дјела према чијим извршиоцима је дозвољено употријебити ватрено оружје, а у циљу њиховог лишења слободе и спречавања извршења кривичног дјела. Законодавац је вјероватно *ratio legis* једног оваквог рјешења пронашао у потреби што ефикасније заштите жртава најтежих кривичних дјела и брзог лишења слободе њихових извршилаца. При стварању ове норме на законодавца су свакако утицале и савремене тенденције пријетњи од тероризма. Међутим, с обзиром на чињеницу да полицијски службеник приликом употребе ватреног оружја се налази под стресом и да није дужан знати у том тренутку о ком се извршењу кривичног дјела ради, као и да многа кривична дјела која се оквалификују од стране тужиоца у току истраге буду преквалификована у нека друга дјела, ова одреба је више него дискутабилна. Као аргумент можемо навести много случајева у којима су лица била оптужена за кривично дјело тероризма, а која су у Бисни и Херцеговини у току поступка била ослобођена одговорности јер се утврдило да нема довољно доказа ни елемената да буду осуђена за кривично дјело тероризма. Због ових и доста других разлога које сада нећемо наводити, сматрамо да је трећа одредба законодавца изузетно дискутабилна и може произвести озбиљне посљедице у пракси.

Вјероватно је и сам законодавац постао свјестан ове опасности, па је у Правилнику о употреби средстава силе као основ за употребу ватреног оружја навео да се ватрено оружје може употријебити ради: заштите живота људи или свог живота од непосредне пријетње смрћу, повреде опасне по живот или теже повреде; и да би спријечио извршење кривичног дјела које представља озбиљну пријетњу животу и интегритету, лиши слободе лице које представља такву опасност и пружа отпор полицији.

Правилник је дефинисао и шта се сматра употребом ватреног оружја ради заштите живота људи, па се под тим сматра употреба оружја ради заштите живота једног или више лица које друго или више других лица физички напада на такав начин или таквим средствима, односно када је физичка снага нападача таква или број нападача толики да постоји непосредна опасност по живот нападнутог или нападнутих. Употребом

ватреног оружја полицијског службеника да од себе одбије непосредни напад којим се угрожава његов живот сматра се употреба ради одбијања напада ватреним оружјем, опасним оруђем или другим средством којим се може угрозити живот¹⁷, ради одбијања напада два или више лица, као и напада физички снажнијег лица или лицима које се служи посебним вјештинама одбране и напада, на мјесту и у вријеме када се не може очекивати благовремена помоћ.

Такође, врло битна ствар коју треба нагласити је то да је Правилником предвиђено шта се сматра употребом ватреног оружја од стране других лица према полицијском службенику. Нападом ватреним оружјем на полицијског службеника сматра се и само потезање ватреног оружја (покрет ватреним оружјем ради његовог довођења или стављања у положај за употребу) или покушај да се оно потегне (покрет према ватреном оружју ради потезања) од стране нападача. Овом одредбом полицијским службеницима је остављена могућност да предуприједе употребу ватреног оружја од стране нападача, што иде у прилог заштити њиховог живота, те треба похвалити законодавца што је нашао за сходно да овакву одредбу уврсти у позитивно правне прописе.

Приликом употребе ватреног оружја постоје и одређене процедуре и начини употребе који обухватају сљедеће фазе: процјену ситуације, одлуку о употреби и конкретизацију (употребу); мјере безбједности припадника полиције и грађана; и свијест о посљедицама усљед могуће погрешне употребе.¹⁸

Према тренутно важећим прописима прије употребе ватреног оружја полицијски службеник, лицу према коме намјерава употријебити ватрено оружје, издаје наређење: „ПОЛИЦИЈА! СТОЈ! ПУЦАЋУ!“, а у случају да лице не поступи по наређењу, полицијски службеник може испалити метак упозорења, ако се тиме не угрожава безбједност људи. Исто тако, полицијски службеник оставља довољно времена да се поступи по његовом наређењу, осим ако би тиме настао ризик за њега самог или ризик наношења озбиљних смртоносних повреда другим лицима, а околности налажу потребу за тренутном акцијом. Уколико би издавање наређења и испаливање метка упозорења угрозило живот полицијског службеника или живот других лица, полицијски службеник ће употријебити ватрено оружје без претходног издавања наредбе и испаливања метка упозорења.

Специфична је ситуација око употребе ватреног оружја ако полицијски службеник употребљава ватрено оружје приликом извршавања полицијских послова у саставу јединице или групе. У тим ситуацијама полицијски службеник употребљава ватрено оружје само по наређењу руководиоца те јединице, односно групе, осим уколико нема другог начина да спречи извршење кривичног дјела које представља озбиљну пријетњу животу или интегритету, лиши слободе лице које представља такву опасност и пружа

---

¹⁷Нож, сјекира и слично.

¹⁸Цитирано према: Иветић, С., Миладиновић, А., нав. дјело, стр. 274. и 275.

отпор полицији. У тим ситуацијама употребиће ватрено оружје без наредбе руководиоца групе у складу са правним основом који се односи на употребу ватреног оружја.

Постоје стриктна ограничења у подзаконском акту која се односе на употребу ватреног оружја, па је тако предвиђено да полицијски службеник не смије употребити ватрено оружје: ако би то угрозило животе других лица, осим ако је то једини начин одбране од директног напада или опасности по живот; према малољетнику, осим ако је то једини начин одбране од директног напада или опасности по живот; против лица у бјектву, осим ако је то једини начин одбране од директног напада или опасности; против возила у покрету, осим ако се то возило користи као средство за наношење повреда полицијским службеницима или другим лицима или ако је то неопходно ради спречавања озбиљних или смртоносних повреда нанесених пуцањем из возила на полицијске службенике или на друга лица; према животињама, осим када од њих пријети непосредна опасност од напада на живот и тијело лица или опасност од угрожавања живота или здравља људи.

ЗАКЉУЧАК

Принуда несумњиво представља један од основних чинилаца полицијске функције. Ово сматрамо јер управо принуда полицијску функцију чини различитом у односу на функције других државних органа. Принуда омогућава полицији да на ефикасан начин обавља послове из своје надлежности. Без примјене средстава принуде у свом раду, полиција би практично била онемогућена да обавља већи дио својих послова који се тичу примјене полицијских овлашћења. Наравно, кориштење принуде у раду полиције не треба схватити као суштинску вриједност полицијског дјеловања, него је треба сматрати неопходним сегментом полицијског поступања у примјени појединих полицијских овлашћења. Наравно, примјена принуде у полицијском раду до потпуног изражаја долази приликом примјене средстава принуде (силе) који су дефинисани у закону као посебна врста полицијских овлашћења.

Потребно је скренути пажњу и на нејасно третинолошко одређење појмова сила и принуда, јер законодавац у протеклих неколико година очигледно није довољно размишљао о овим терминима па их је нестручко користио као синонине. Као што смо раније рекли принуда је, наиме, шири појам и може да се састоји како од употребе силе, тако и од пријетње употребом силе, а у циљу наметања одређеног понашања неке. Док свака сила неопходно садржи принуду, дтоле принуда не мора да садржи силу. Иначе, под појмом принуда, уопште, подразумијева се употреба физичке или психичке силе да би се нешто постигло, да би се неко приморао да нешто учини, не учини или трпи.

На крају, треба скренути дужну пажњу да прописивање услова за употребу ватреног оружја гдје су наступиле новине у тренутно важећим законским прописима. Оно што је новина у односу на нека ранија рјешења јесте трећи услов за употребу ватреног оруђја јер се у њему алтернативно наводе четири кривична дјела према чијим извршиоцима је дозвољено употријебити ватрено оружје, а у циљу њиховог лишења слободе и спречавања извршења кривичног дјела. Законодавац је вјероватно *ratio legis* једног оваквог рјешења пронашао у потреби што ефикасније заштите жртава најтежих кривичних дјела и брзог лишења слободе њихових извршилаца. Вјероватно је на законодавца при стварању ове норме утицале савремене тенденције пријетњи од тероризма. Међутим, с обзиром на специфичност ситуације, тј. узимајући у обзир стрес у ком се полицијски службеник налази приликом употребе ватреног оружја, околности које сваку употребу ватреног оружја чине изузетно сложеном, затим да полицијски службеник није дужан у тренутку употребе ватреног оружја јасно и прецизно одредити о ком се конкретном кривичном дјелу ради (знамо из праксе да се многа кривична дјела која се оквалификују од стране тужиоца у почетку касније у току истраге буду преквалификована у нека друга дјела) ова законска одреба је више него дискутабилна. Као аргумент можемо навести много случајева у којима су лица била оптужена за кривично дјело тероризма, а која су у Бисни и Херцеговини у току поступка била ослобођена одговорности јер се утврдило да нема довољно доказа да су извршила кривично дјело тероризма. Познато је да кривично дјело тероризма се течно доказује, поготово ако се има на уму дефиниција шта то представља кривично дјело тероризма. Због ових, као и неких других разлога које нисмо овом приликом наводили, сматрамо да је одредба законодавца по којој ће полицијски службеник употријебити ватрено оружје да би спријечио извршење кривичних дјела тероризма, разбојништва, силовања и убиства дискутабилна и може произвести озбиљне посљедице по полицијске службенике у пракси.

ЛИТЕРАТУРА

1. Амићић, Г., Ђибић, Д.; *Полицијска ѿакѿика*, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2011.
2. Иветић, С., Миладиновић, А., *Јавна безбједносѿ*, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2013.
3. Јовичић, Д., *Орѿанизација и надлежносѿ ѿолиције*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука, 2011.
4. Јовичић, Д., Шетка, Г., *Орѿанизација и надлежносѿ ѿолиције*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука, 2015.
5. Кунић, П., *Уѿравно ѿраво - ѿосебни дио*, Правни факултет у Бањој Луци, Бања Лука, 2008
6. Милетић, С., *Практикум за полицијско право*, Полицијска академија,

Београд, 2001. године.

7. Милосављевић, Б., *Наука о полицији*, Полицијска академија, Београд, 1997. године.
8. Шетка, Г., *Дојринос функција полиције осјавивању управне функције државе*, Међународна научно-стручна конференција „ Кривично законодавство између праксе и прописа и усклађивање са европским стандардима“, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу Београд, Милићи, 2017.
9. Закон о полицији и унутрашњим пословима, („Службени гласник Републике Српске“, број 57/16, 110/16)
10. Правлиник о употреби силе („Службени гласник Републике Српске“, број 17/17).

**DEDICATED AS A ELEMENT OF POLICE FUNCTION RECOGNIZING WITH A
VERSION TO POSITIVE RESOLUTIONS IN THE REPUBLIC OF SRPSKA**

**PhD Gojko Setka
Petar Djukic**

Abstract:

In order to achieve its social goals and legal functions, the state has, within its organizational structure, provided authority for the enforcement of coercive measures. Of course, we primarily refer to the police as the bearer of these powers, although some other state bodies, under certain conditions and in certain situations (military, judicial police, private security) have the possibility of using coercion. Thus coercion is one of the basic characteristics, that is, one of the basic elements of the recognition of the police function. The aim of this paper is to define coercion, to determine the conceptual differences between the terms "force" and "coercion", to determine the basic elements and principles of enforcement, and to treat the use of firearms as the most severe force. Of course, a special accent will be placed on the newspapers that were created by the adoption of the Law on Police and Internal Affairs of the Republika Srpska and the Rulebook on the Use of Force. In addition to this, the paper also deals with the method of submitting reports on the use of force resources.

Key words: coercion, force, police function, use of force, means of force.

Article history:

Received: 01. 8. 2017.

Accepted: 29. 8. 2017.